

บทที่ 1

บทนำ

การรับมืออาวุธทันสมัยของโลกที่ 3

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจคือ สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของปรากฏการณ์แบบใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือ ประเทศมหาอำนาจได้ใช้การช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์กับประเทศโลกที่ 3 เป็นเครื่องมือหลัก เพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ การค้าอาวุธได้กลายเป็นการค้าระหว่างประเทศซึ่งเพิ่มความสำคัญขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นมิติใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะในช่วงปี 1970 จากรายงานของ U.S. Arms Control and Disarmament Agency (ACDA) กล่าวว่า มีเพียง 3 ประเทศในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น ซึ่งจัดเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วเท่านั้น ที่มีการค้าอาวุธกับมหาอำนาจ แต่ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา ระดับการค้าอาวุธของประเทศมหาอำนาจกับประเทศโลกที่ 3 มีจำนวนสูงมาก และได้เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเทียบกับการค้าของมหาอำนาจกับประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้หลังช่วงเวลาดังกล่าว การค้าอาวุธทันสมัยได้กลายเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะระหว่างประเทศผู้ผลิตอาวุธส่งออกรายใหญ่ของโลก เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และยุโรปตะวันตกกับประเทศโลกที่ 3 ได้ขยายตัวออกไปมากทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณอาวุธ และประเทศผู้ซื้อ โดยทั่วไปแล้วมีข้อน่าสังเกตหรือมีสิ่งที่น่าสนใจถึงมิติใหม่ในปรากฏการณ์ดังกล่าวดังต่อไปนี้ มูลค่าการซื้อขาย จำนวนประเทศผู้ซื้อและชนิดของอาวุธที่มีการซื้อขายกันดังจะได้อธิบายต่อไป

1. ค่าใช้จ่ายทางทหารและมูลค่าการค้าอาวุธระหว่างประเทศสูงขึ้น ในด้านความต้องการอาวุธยุทธโธปกรณ์นั้น ปริมาณความต้องการด้านอาวุธได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในระดับโลก และภูมิภาคต่าง ๆ เห็นได้จากการที่ค่าใช้จ่ายทางทหารของแต่ละประเทศสูงขึ้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แนวโน้มของค่าใช้จ่ายทางทหารยิ่งสูงมากขึ้น โดยเฉพาะในระหว่างปี 1971-1980 ค่าใช้จ่ายทางทหารของโลก (คิดจากราคาคงที่ของดอลลาร์สหรัฐ ปี 1979) มีมูลค่า 467 พันล้านเหรียญ เพิ่มขึ้นเป็น 595 พันล้านเหรียญในปี 1980 (ดูรูปที่ 1.1) คิดเป็นเพิ่มขึ้นร้อยละ 27 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายทางทหารในประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนาจะเห็นว่า ค่าใช้จ่ายทางทหารของประเทศที่พัฒนาแล้วมีมูลค่าสูงกว่าประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศโลกที่ 3 มาก แต่ในอีกมุมหนึ่งจะพบว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายทางทหารของประเทศกำลังพัฒนากลับมีมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วเกินกว่า 2 เท่า กล่าวคือเมื่อ คิดเป็นร้อยละ ในช่วงปี 1971-1980 ในประเทศที่พัฒนาแล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศโลกที่ 3 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 57¹

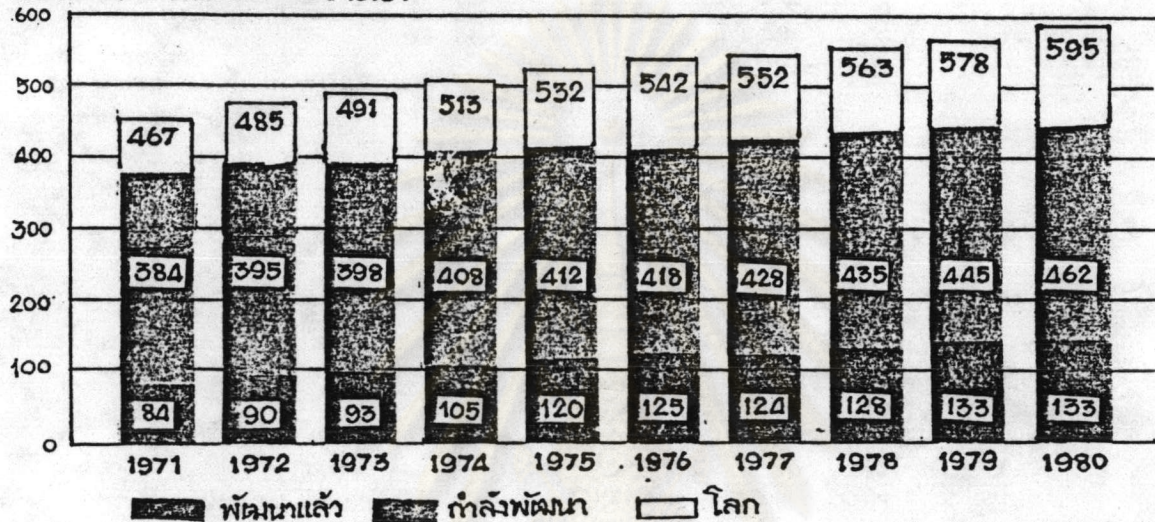
ความต้องการอาวุธยุทธโธปกรณ์ของประเทศโลกที่ 3 นั้น ปริมาณการซื้ออาวุธได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ประมาณ 3 ใน 4 ของอาวุธทันสมัยที่ส่งออกโดยมหาอำนาจเป็นการค้าอาวุธทันสมัยกับประเทศโลกที่ 3 ในขณะที่ก่อนหน้านี้เป็นการโอนอาวุธทันสมัยระหว่างกันของประเทศโลกที่ 1 และ 2 เท่านั้น ในช่วงทศวรรษที่ 1970 ค่าใช้จ่ายทางทหารของประเทศโลกที่ 3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16 เป็นร้อยละ 23 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของประเทศ และหากเปรียบเทียบการใช้จ่ายด้านอาวุธกับรายได้ประชาชาติของประเทศโลกที่ 3 แล้ว พบว่าเพิ่มขึ้น 1 ใน 3² และเมื่อดูจากรายงานของ SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute)

¹World Military Expenditures and Arms Transfers 1971-1980, (Washington, D.C.: U.S. Arms Control and Disarmament Agency, 1981), p. 25.

²Andrew J. Pierre, The Global Politics of Arms Sales. (Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1982), pp. 10-11.

ค่าใช้จ่ายทางทหารของโลก 1971-1980

พันล้าน (ค่าคงที่ดอลลาร์ปี 1979)

รูปที่ 1.1 ค่าใช้จ่ายทางทหารของโลก 1971-1980

ที่มา : World Military Expenditures and Arms Transfers 1971-1980, (Washington, D.C.: U.S. Arms Control and Disarmament Agency, 1981), p. 25.

การซื้ออาวุธทันสมัยของประเทศโลกที่ 3 เทียบจาก 25 ประเทศผู้ซื้อรายใหญ่รวมกันใน ช่วงปี 1977-1980 มีมูลค่าถึง 39,504 ล้านดอลลาร์ฯ เพิ่มขึ้นจากประมาณ 9,600 ล้านดอลลาร์ฯ เป็น 12,000 ล้านดอลลาร์ฯในปี 1977 และ 1978 และเพิ่มขึ้นจาก ประมาณ 8,500 ล้านดอลลาร์ฯ เป็น 9,300 ล้านดอลลาร์ฯในปี 1979-1980 เป็นต้น³ (ดู ตารางที่ 1.1 หน้า 5)

³ Ibid., p. 133.

เมื่อดูประเทศโลกที่ 3 ในระดับภูมิภาค ในปี 1971 และ 1980 และค่าเฉลี่ย ในช่วงปี 1971-1980 จะเห็นได้ว่า ในภูมิภาคตะวันออกกลางค่าใช้จ่ายทางทหารมีร้อยละของการเพิ่มมากที่สุด คือ จากร้อยละ 2.6 ในปี 1971 เป็นร้อยละ 6.9 ในปี 1980 และตะวันออกกลางยังมีระดับการเพิ่มขึ้นในทุกปีโดยเฉลี่ยสูงกว่าประเทศอื่น ตั้งแต่ 1971-1980 คือร้อยละ 15.5 ส่วนประเทศในภูมิภาคอื่น เช่น แอฟริกา ละตินอเมริกา เอเชียตะวันออก เอเชียใต้ โดยเฉลี่ยในช่วง 10 ปี ค่าใช้จ่ายทางทหารเพิ่มขึ้นเกือบทุกภูมิภาค⁴

นอกจากนี้จากรายงานของ SIPRI ยังได้กล่าวว่า ในละตินอเมริกาและอเมริกากลาง ค่าใช้จ่ายทางทหารเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉลี่ยแล้วเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 7 ในทุกปี ในระหว่างทศวรรษที่ 1980 แม้ว่าจะเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำขึ้น และรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.2 ค่าใช้จ่ายทางทหารก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ในระหว่างปี 1980-1982 ค่าใช้จ่ายทางทหารของแต่ละประเทศในละตินอเมริกาเพิ่มขึ้นทุกปีในระดับเฉลี่ยแล้วมากกว่าร้อยละ 11⁵

ในอเมริกากลาง ค่าใช้จ่ายทางทหารก็เพิ่มขึ้นจำนวนมากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในประเทศคิวบา ในช่วงปี 1978-1983 กระหรวงกลาโหมคิวบา ให้ความสำคัญกับการทหารอย่างมาก และเห็นเป็นเรื่องสำคัญในการเพิ่มค่าใช้จ่ายในด้านนี้ ในช่วงเวลาดังกล่าว ค่าใช้จ่ายทางทหารเพิ่มจากร้อยละ 8.6 เป็นร้อยละ 11.2 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของประเทศ⁶

⁴World Military Expenditures and Arms Transfers 1971-1980, p. 25.

⁵World Armament and Disarmament SIPRI Yearbook 1984 (Stockholm : Stockholm International Peace Research Institute, 1985), p. 95.

⁶Ibid., p. 97.

ตารางที่ 1.1 25 ประเทศโลกที่สามนำเข้าอาวุธหลัก (Major Weapons) มากที่สุด
ระหว่างปี 1977-1980 (หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ ค่าคงที่ ปี 1975)

ประเทศผู้นำเข้า	มูลค่ารวม	% ของโลกที่ 3	ประเทศผู้ส่งออก
อิหร่าน	3,446	8.7	สหรัฐ
ซาอุดีอาระเบีย	3,133	8.0	สหรัฐ
จอร์แดน	2,558	6.5	สหรัฐ
ซีเรีย	2,311	5.9	สหภาพโซเวียต
อิรัก	2,172	5.5	สหภาพโซเวียต
ลิเบีย	2,107	5.4	สหภาพโซเวียต
เกาหลีใต้	1,987	5.0	สหรัฐ
อินเดีย	1,931	4.9	สหภาพโซเวียต
อิสราเอล	1778	4.5	สหรัฐ
เวียดนาม	1,220	3.1	สหภาพโซเวียต
โมร็อกโก	1,121	2.9	ฝรั่งเศส
เอธิโอเปีย	1,086	2.7	สหภาพโซเวียต
เปรู	995	2.5	สหภาพโซเวียต
เยเมนใต้	964	2.1	สหภาพโซเวียต
แอฟริกาใต้	950	2.1	อิตาลี
อัลจีเรีย	882	2.2	สหภาพโซเวียต
ไต้หวัน	737	1.9	สหรัฐ
คูเวต	661	1.7	สหภาพโซเวียต
อาร์เจนตินา	642	1.6	เยอรมันตะวันตก
บราซิล	641	1.6	อังกฤษ
อียิปต์	594	1.5	สหรัฐ

(มีต่อ)

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ประเทศผู้นำเข้า	มูลค่ารวม	% ของโลกที่ 3	ประเทศผู้ส่งออก
อินโดนีเซีย	522	1.3	สหรัฐ
ปากีสถาน	512	1.3	ฝรั่งเศส
ชิลี	482	1.2	ฝรั่งเศส
ไทย	412	1.0	สหรัฐ
ประเทศอื่น ๆ	5,657	14.3	-
ทั้งหมด	39,504	100.0	

ที่มา : SIPRI Yearbook of World Armaments and Disarmament 1981,
p. 133.

โดยสรุปแล้ว ค่าใช้จ่ายทางทหารของโลกที่ 3 ทั้งหมดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (ตารางที่ 1.2 และรูปที่ 1.2) ในช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 คือ ในปี 1971 มีมูลค่า 49 พันล้านเหรียญ เพิ่มขึ้นเป็น 146.9 พันล้านเหรียญในปี 1980 ในระดับภูมิภาคนั้น ๆ ปรากฏว่าในแอฟริกาเมื่อปี 1971 มีมูลค่า 3.4 พันล้านเหรียญ เป็น 10.3 พันล้านเหรียญ ในปี 1980 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 29.2 พันล้านเหรียญเป็น 70.9 พันล้านเหรียญ ในเอเชียใต้จาก 2.8 พันล้านเหรียญเป็น 6.1 พันล้านเหรียญ ในละตินอเมริกาจาก 3.6 พันล้านเหรียญเป็น 10.4 พันล้านเหรียญ และในตะวันออกกลางจาก 7 พันล้านเหรียญ เป็น 45.2 พันล้านเหรียญ เป็นต้น⁷ หลังจากช่วงปีดังกล่าวแล้ว ในปี 1981-1983 ค่าใช้จ่ายทางทหารในโลกที่ 3 ก็เพิ่มสูงขึ้นมากเช่นเดียวกัน⁸

⁷World Military Expenditures...1971-1980, p. 27.

⁸World Military Expenditures and Arms Transfers 1985,
pp. 47-50.

ตารางที่ 1.2 ค่าใช้จ่ายทางทหารของโลก ประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา

(หน่วย : พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี	ค่าใช้จ่ายทางทหาร		ค่าใช้จ่ายทางทหาร ต่อรายได้ประชาชาติ (%)	ค่าใช้จ่ายทางทหาร ต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมด (%)
	_____	คิดจากค่าคงที่		
รวมทุกประเทศ				
1971	273.3	467.4	5.9	27.9
1972	294.9	484.5	5.8	27.1
1973	316.2	491.3	5.5	25.8
1974	361.2	512.8	5.6	25.2
1975	410.4	531.9	5.7	24.0
1976	439.6	542.0	5.5	22.8
1977	474.7	552.0	5.4	22.2
1978	518.5	563.2	5.4	21.6
1979	578.4	578.4	5.3	21.7
1980	656.7	595.4	5.4	20.9
เฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว				
1971	221.3	383.6	6.0	28.8
1972	240.4	394.9	5.9	28.1
1973	256.1	398.0	5.6	26.9
1974	287.6	408.3	5.6	26.1
1975	317.8	411.8	5.7	24.6
1976	338.6	417.5	5.4	23.3
1977	368.3	428.2	5.3	23.0
1978	400.4	434.9	5.3	22.3

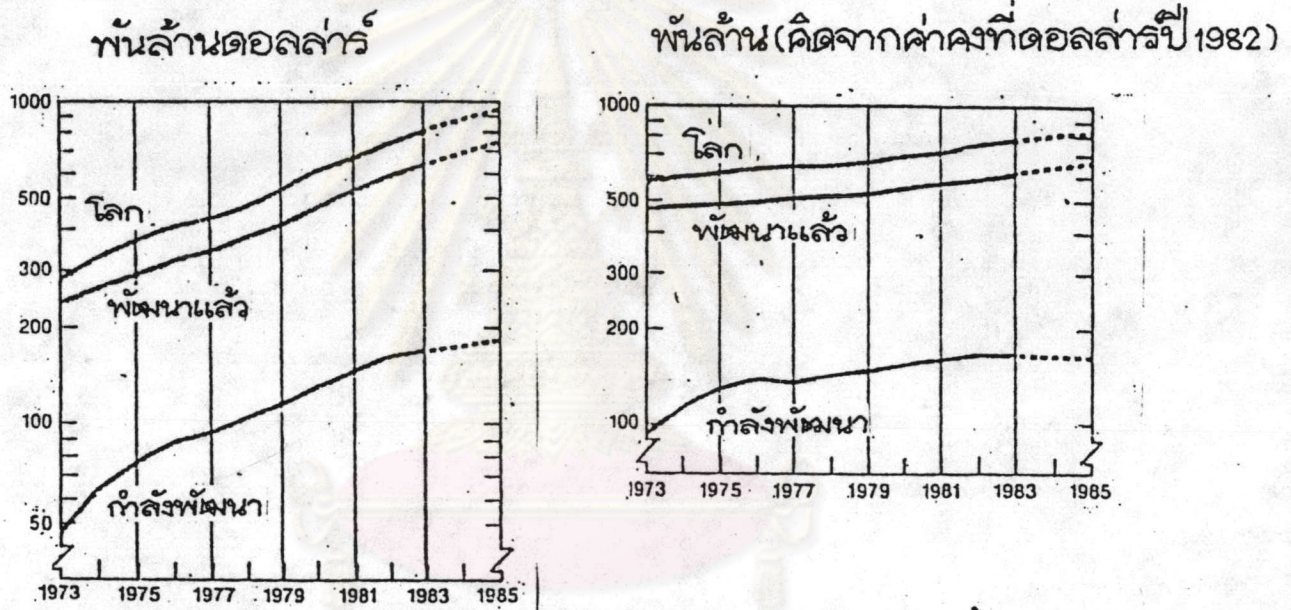
(มีต่อ)

ตารางที่ 1.2 (ต่อ)

ปี	ค่าใช้จ่ายทางทหาร		ค่าใช้จ่ายทางทหาร	ค่าใช้จ่ายทางทหาร
	คิดจากค่าคงที่		ต่อรายได้ประชาชาติ (%)	ต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมด (%)
1979	445.1	445.1	5.3	22.2
1980	509.8	462.2	5.4	21.4
เฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา				
1971	49.0	83.8	5.6	24.2
1972	54.5	89.6	5.6	23.1
1973	60.1	93.3	5.4	22.0
1974	73.6	104.5	5.5	22.1
1975	92.7	120.1	6.0	22.0
1976	101.0	124.5	5.9	21.2
1977	106.5	123.8	5.5	19.7
1978	118.1	128.3	5.5	19.6
1979	133.3	133.3	5.4	20.1
1980	146.9	133.2	5.1	19.3

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่าใช้จ่ายทางทหารของโลก 1973 - 1985

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 1.2 ค่าใช้จ่ายทางทหารของโลก 1973-1985

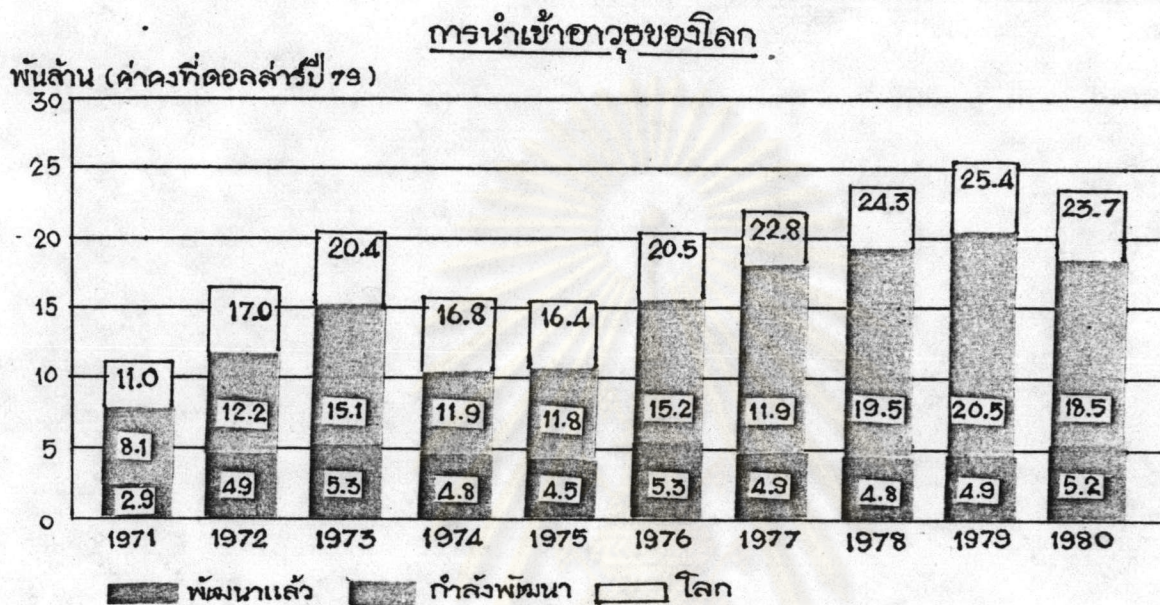
ที่มา : World Military Expenditures and Arms Transfers 1985.

การค้าอาวุธระหว่างประเทศเป็นอีกประเด็นหนึ่งซึ่งให้เห็นการขยายตัวทางด้านอาวุธและกำลังทหารของโลก การค้าอาวุธกับประเทศโลกที่ 3 เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก เพราะอาวุธที่ขายให้กับประเทศเหล่านั้น ได้มีการใช้อย่างกว้างขวาง และอาวุธที่ขายให้กับประเทศโลกที่ 3 ไม่ใช่อาวุธที่ใช้แล้วหรือล้าสมัย แต่ไม่ก็ป้อนอาวุธที่ส่งออกให้กับประเทศโลกที่ 3 เป็นอาวุธตามแบบที่ทันสมัยล่าสุด และยังหาซื้อได้ง่ายในตลาดค้าอาวุธ การค้าอาวุธทันสมัยในระยะหลายปีที่ผ่านมา ได้เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่สูง เช่น ในปี 1979 มูลค่าการส่งออกอาวุธทั้งหมดของโลกสูงกว่าในปี 1969 ถึง 5 เท่า และสูงกว่าในปี ค.ศ. 1959 ถึง 12 เท่า ในทศวรรษที่ 1970 ซึ่งเป็นปีที่สหประชาชาติประกาศให้เป็นทศวรรษแห่งการลดอาวุธนั้น มูลค่าการนำเข้าประเภทเครื่องบิน รถหุ้มเกราะ จรวด และเรือรบ เท่ากับ 61,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 3.5 เท่าของทศวรรษที่ 1960 หรือ 7 เท่าของทศวรรษที่ 1950 ไม่มีเครื่องบ่งชี้ใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าอัตราการเพิ่มของการค้าอาวุธ โดยเฉลี่ยแต่ละปีจะลดลง (อัตราการเพิ่มระหว่างปี 1975-1979 โดยเฉลี่ยปีละร้อยละ 25)⁹

เมื่อคิดจากมูลค่าการค้าอาวุธของโลก การค้าอาวุธระหว่างประเทศ (คิดจากค่าคงที่ของดอลลาร์สหรัฐ ปี 1979) ระหว่าง ปี 1971-1980 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.5 คือเพิ่มจากประมาณ 11 พันล้านเหรียญสหรัฐ เป็น 23.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ (จากรูปที่ 1.4 ส่วนประเทศกำลังพัฒนาหรือโลกที่ 3 ก็มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกันแม้ว่าในช่วงปี 1979-1980 มูลค่าการนำเข้าอาวุธจะลดลง แต่แนวโน้มตลอดช่วง 10 ปีของโลกที่ 3 นั้น การนำเข้าอาวุธของประเทศโลกที่ 3 ซึ่งมีมูลค่าสูงถึง 8.1 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1971 เพิ่มขึ้นเป็น 20.5 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1979 และ 18.5 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1980¹⁰

⁹ สมพงษ์ ชูมาก, บทบาทของสหประชาชาติในเรื่องการลดอาวุธ (รายงานการวิจัย ศูนย์ศึกษาวิจัยและส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน 2529), หน้า 20-21.

¹⁰ World Military Expenditures and Arms Transfers 1971-1980 (Washington D.C.: U.S. Arms Control and Disarmament Agency, 1981), p. 29.

รูปที่ 1.3 การนำเข้าอาวุธของโลก 1971-1980

ที่มา : World Military Expenditures and Arms Transfers
1971-1980.

เมื่อพิจารณาข้อมูลในแต่ละภูมิภาคในช่วงปี 1971-1980 ปรากฏว่าแต่ละภูมิภาคในโลกที่ 3 มีมูลค่าของการนำเข้าอาวุธโดยเฉลี่ยในรอบ 10 ปี เพิ่มขึ้นทุกภูมิภาค แต่ภูมิภาคที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ แอฟริกา คือ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 33.37 คือ นำเข้าในปี 1971 จำนวนร้อยละ 18.3 ของมูลค่าการนำเข้าอาวุธของโลก หรือประมาณ 4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ รองลงมาคือ ตะวันออกกลาง คือเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.77¹¹ (ตารางที่ 1.3)

¹¹World Military Expenditures and Arms Transfers 1971-1980, p. 29.

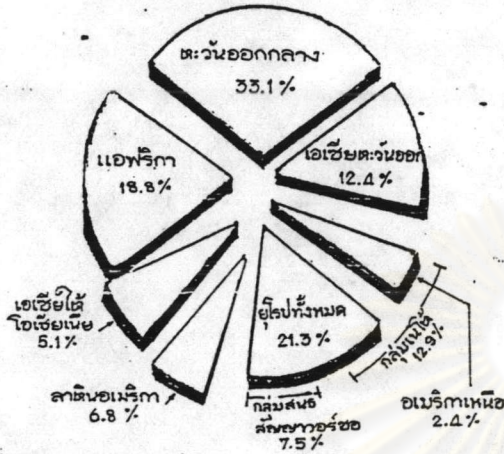
ตารางที่ 1.3 การนำเข้าอาวุธของโลก, 1971 และ 1980 อัตราการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยในแต่ละปี พิจารณาในกลุ่มประเทศ

	1971	1980	อัตราการเปลี่ยนแปลง 1971-1980*
ทั้งโลก :	100.0%	100.0%	7.39%
ประเทศพัฒนาแล้ว	26.4	22.0	3.18
ประเทศกำลังพัฒนา	73.6	78.0	8.74
ภูมิภาค :			
แอฟริกา	4.6	18.8	33.37
เอเชียตะวันออก	33.0	12.4	-9.15
ยุโรป	31.7	21.3	2.44
ละตินอเมริกา	3.7	6.8	15.81
ตะวันออกกลาง	18.3	33.1	14.77
อเมริกาเหนือ	2.8	2.4	5.37
โอเชียเนีย	0.1	1.1	7.62
องค์การ :			
เนโท	22.0	12.9	1.70
วอร์ซอ	9.8	7.5	2.46
โอเปค	9.0	26.6	24.90
OECD	26.1	17.9	3.65

ที่มา : World Military Expenditures and Arms Transfers 1971-1980,

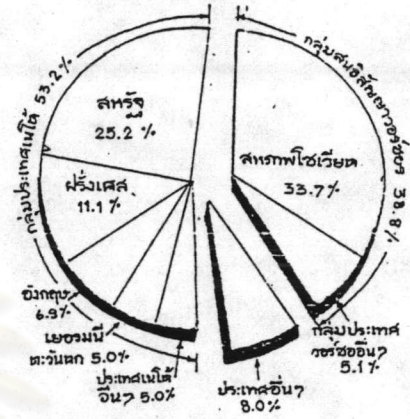
อัตราส่วนการนำเข้าของโลก 1980

อัตราส่วนการนำเข้าอาวุธของโลก 1980

การส่งออกอาวุธของโลก 1980

(พิจารณาจากประเทศผู้ส่งออก)

การส่งออกอาวุธของโลก 1980

รูปที่ 1.4 อัตราส่วนการนำเข้าและการส่งออกอาวุธของโลก ค.ศ. 1980

ในด้านประเทศผู้ส่งออกอาวุธรายใหญ่ของโลกคือ สหภาพโซเวียต และสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุด ในช่วง 10 ปี ระหว่างปี 1971-1980 คือ ร้อยละ 34.2 และ 32.4 ในปี 1980 สหภาพโซเวียตส่งออกรายคิดเป็นร้อยละ 33.7 ของการส่งออกอาวุธในโลก ในขณะที่สหรัฐอเมริกาส่งออกร้อยละ 25.2 (ดูตารางที่ 1.4) นอกจากนี้เมื่อคิดในระยะเวลา 5 ปี จากปี 1976-1980 จากประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก 5 ราย คือ สหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส อังกฤษ และเยอรมนีตะวันตกนั้นร้อยละ 84 ของการส่งออกทั้งหมดเป็นการส่งออกให้กับโลกที่ 3 ในจำนวนนี้ สหภาพโซเวียตส่งออกร้อยละ 38 และสหรัฐอเมริกาส่งออกร้อยละ 26 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดให้กับโลกที่ 3 จะเห็นว่าการส่งออกอาวุธให้กับโลกที่ 3 มีมูลค่าสูงมาก¹²

2. จำนวนของประเทศผู้ซื้อ กล่าวกันว่า ในปัจจุบันนี้ การรับโอนอาวุธทันสมัยของประเทศโลกที่ 3 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการค้าอาวุธในโลก ไม่ใช่เป็นแต่เพียงปรากฏการณ์

¹²Ibid., p. 30.

การขยายตัวทางการค้า หรือเศรษฐกิจ หรือแสดงถึงความสัมพันธ์ทางการทหารเท่านั้น แต่การค้าอาวุธระหว่างประเทศเป็นลักษณะ หรือปรากฏการณ์ของการค้าเงินนโยบายต่างประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ ที่มีลักษณะกว้างเกี่ยวข้องไปถึงการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ของแต่ละประเทศด้วย นอกจากนี้การค้าอาวุธระหว่างประเทศยังมีขอบข่ายกว้างขวาง กล่าวคือ มีประเทศที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก มีประเทศต่าง ๆ ถึง 150 ประเทศ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในการเป็นผู้ซื้อหรือผู้ขายในการค้าอาวุธ¹³ ดังได้กล่าวแล้วว่า ประเทศผู้ส่งออกอภยสำคัญของโลกซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และประเทศในยุโรปตะวันตกนั้น ได้มีการค้าอาวุธทันสมัยกับประเทศโลกที่ 3 เป็นปริมาณที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศมหาอำนาจได้ให้ความสำคัญในระดับสูงกับการสั่งซื้ออาวุธทันสมัยของประเทศโลกที่ 3 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามากกว่าการผลิตเพื่อใช้เอง การค้าอาวุธทันสมัยกับประเทศโลกที่ 3 ได้กลายเป็นส่วนสำคัญ ในการคงไว้ซึ่งสายการผลิตอาวุธเพื่อส่งไปประจำการในประเทศผู้ซื้อ นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับประเทศในโลกลที่ 3 ยังเห็นได้จากการมีความตกลงร่วมกันในการผลิตอาวุธกับประเทศหลายประเทศในโลกลที่ 3 เกิดขึ้น มีการให้สิทธิในการผลิต และการประกอบชิ้นส่วนของระบบอาวุธต่าง ๆ กันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันมีมากกว่า 24 ประเทศ ในโลกลที่ 3 ได้มีความตกลงกับประเทศมหาอำนาจ ผลจากสิ่งต่าง ๆ ทำให้การกระจายอาวุธทันสมัยขยายขอบเขตออกไปสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ในปี 1960 มีประเทศในโลกลที่ 3 เพียง 4 ประเทศเท่านั้นที่มีเครื่องบินความเร็วเหนือเสียง (supersonic aircraft) แต่ในปี 1977 มีจำนวนถึง 47 ประเทศที่มีเครื่องบินดังกล่าว ในปี 1960 มีเพียง 2 ประเทศในโลกลที่ 3 มีจรวดนำวิถีขึ้นสู่อวกาศพิสัยไกล และเพิ่มขึ้นเป็น 27 ประเทศ ในช่วงกลางถึงปลายทศวรรษที่ 1970 เป็นต้น¹⁴

3. ชนิดหรือคุณภาพของอาวุธที่ซื้อขายกัน จะเห็นได้ว่าอาวุธเหล่านั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากอาวุธธรรมดาซึ่งไม่มีขีดความสามารถสูงนัก กลายเป็นอาวุธทันสมัย

¹³Pierre, The Global Politics....., pp. 3-4.

¹⁴Ibid., pp. 11-12.

มากเข้ามาแทนที่ คำว่า "อาวุธทันสมัย" หมายถึง อาวุธที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีและใช้วิทยาการระดับสูง ที่มีความก้าวหน้าสลับซับซ้อนและทันสมัย มีสมรรถนะ มีขีดความสามารถ เป็นอาวุธที่มีประสิทธิภาพและมีอำนาจการทำลายสูง มีราคาแพง และยังคงมีประจำการอยู่ในประเทศมหาอำนาจด้วย การใช้งานให้เกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ อย่งถูกต้องแม่นยำนั้น บุคคลผู้จะใช้จะต้องได้รับการศึกษาและทำการฝึกฝนอย่างจริงจังเกิดความชำนาญชำนาญ ในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง อาวุธส่วนใหญ่ซึ่งประเทศมหาอำนาจ และผู้ผลิตรายใหญ่ ๆ ในยุโรปตะวันตกขายหรือโอนให้กับประเทศโลกที่ 3 มักเป็นอาวุธที่ล้าสมัยของตน ซึ่งประเทศมหาอำนาจผู้ผลิตต้องการกระจายออกไปสู่ที่อื่นเพื่อปิดสายการผลิตอาวุธชนิดนั้นลง แล้วรับอาวุธที่ผลิตมาใหม่ซึ่งมีความก้าวหน้ามากกว่าเดิม เข้าประจำการในประเทศของตนแทน แม้แต่ในช่วงก่อนทศวรรษที่ 1960 เครื่องบินรบซึ่งโอนให้กับประเทศโลกที่ 3 ก็เป็นเครื่องบินเก่าซึ่งใช้งานมาแล้วกว่า 10 ปี เช่น เครื่องบินเอฟ-86 ของสหรัฐฯ และเครื่องบิน มิก-17 ของสหภาพโซเวียต แทนที่จะเป็นเครื่องบินในระดับแนวหน้า (front-line plane) เช่น เครื่องบิน เอฟ-4 และ มิก-21 เป็นต้น¹⁵ จะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แตกต่างออกไปจากช่วงทศวรรษที่ 1970 กล่าวคือ อาวุธที่ขายหรือโอนให้กับประเทศโลกที่ 3 ในช่วงหลังปี 1970 มักเป็นอาวุธที่ทันสมัยในสายการผลิต (most sophisticated in the inventories) และยังคงใช้ประจำการอยู่ในประเทศมหาอำนาจ ตัวอย่างที่เห็นได้คือ การที่สหรัฐฯ ขายเครื่องบินรบ เอฟ-15 ซึ่งเป็นเครื่องบินที่ทันสมัยที่สุดและก้าวหน้าที่สุดในแบบของเครื่องบินตระกูลนั้นให้กับประเทศซาอุดีอาระเบียและอิสราเอลและขายเครื่องบิน เอฟ-14เอ ซึ่งประจำการอยู่ในกองทัพเรือสหรัฐฯ ให้อิหร่าน ในปี 1974 สหภาพโซเวียตขาย มิก-23 ฟลอคเกอร์ ให้กับหลายประเทศในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ซึ่งเครื่องบินดังกล่าวประจำการอยู่ในสหภาพโซเวียตตั้งแต่ปี 1971 และยังคงใช้อยู่ ส่วนฝรั่งเศสขายเครื่องบินขับไล่ชั้นดีที่สุดของตนคือ มิราจ เอฟ-1 ออกสู่ประเทศโลกที่ 3 เช่นกัน นอกจากนี้แล้วยังมีจรวดต่อสู้อากาศ

¹⁵ Andrew J. Pierre, *The Global Politics of Arms Sales* (Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1982), pp. 10-11.

รถถังแบบ TOW Anti-Tank Missile ซึ่งเป็นระบบอาวุธที่ก้าวหน้ามากของสหรัฐฯ ยังคงประจำการอยู่และยังอยู่ในสายการผลิตของตน จรวด Harpoon ซึ่งเป็นอาวุธต่อสู้เรือดำน้ำ กำหนดจะประจำการในกองทัพสหรัฐฯ ในปี 1977 สหรัฐฯ ขายให้โลกที่ 3 ในปี 1976 และการ ขยายเครื่องบิน AWACS (Airborne Warning and Control System) ซึ่งประจำอยู่ในสหรัฐฯ ให้อิหร่าน เป็นต้น¹⁶

หลังปี 1975 ประเทศฝ่ายโลกเสรีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เริ่มต้นพัฒนากองทัพของตนให้ทันสมัยซึ่งเท่ากับเป็นการทดแทนกับกำลังทหารของสหรัฐฯ ซึ่งถอนตัวออกไป และเป็นการเตรียมการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่อาจเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านยุทธศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ประเทศในภูมิภาคทำการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย ตัวอย่างเช่น อินโดนีเซียซื้อเรือดำน้ำ Hunter ซึ่งนำอาวุธขึ้นสู่อากาศ Rapier และเครื่องบินขับไล่ เอฟ-16 สิงคโปร์ซื้อเครื่องบิน E-2C Hawkeye ติดตั้งเรดาร์เตือนภัยแบบทันสมัย (Early Warning Aircraft) และเครื่องบิน เอฟ-16 ส่วนไทยสั่งซื้อเครื่องบิน เอฟ-16 และมีโครงการพัฒนาระบบแจ้งเตือนภัยทางอากาศอัตโนมัติ เป็นต้น¹⁷

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ได้มีความพยายามที่จะอธิบายถึงสาเหตุของปรากฏการณ์ที่น่าจะเกิดมาจากสาเหตุใดบ้าง จากการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ได้สรุปว่า โดยทั่วไปแล้วน่าจะมีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ประเทศโลกที่ 3 อยู่ระหว่างสร้างกองทัพของตนให้ทันสมัยและให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศมาก เนื่องจากเพราะประเทศโลกที่ 3 เป็นประเทศเกิดใหม่ เพิ่งได้รับเอกราชและอิสรภาพในการดำรงประเทศ จึงต้องการมีกองกำลังที่เข้มแข็งของตนเอง เพื่อสร้างเกียรติภูมิให้กับชาติและเพื่อให้ชาติอยู่ในฐานะที่สูงเท่าเทียมกับนานา

¹⁶Ibid., pp. 10-11.

¹⁷Lau Teik Soon, "Defence Expenditures of ASEAN States: The Regional Strategic Context," in Chin Kin Wah, (ed.), Defence Spending in Southeast Asia (Singapore : Regional Strategic Studies Programme, Institute of Southeast Asian Studies, 1987), p. 43.

ประเทศ¹⁸ ประเทศโลกที่ 3 ต้องการพัฒนาด้านปริมาณและคุณภาพของอาวุธที่ตนครอบครอง อย่างไรก็ตามแรงจูงใจสำคัญ คือ การที่ประเทศโลกที่ 3 ต้องการเป็นที่ยอมรับและมีฐานะเท่าเทียมกับประเทศอื่น ๆ ในโลก และทางหนึ่งที่จะทำได้คือการเสริมพลังอำนาจทางทหารของตนให้ทัดเทียมกับนานาประเทศทั่วไป¹⁹

2. ประเทศโลกที่ 3 ต้องเผชิญกับภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศ สงครามในประเทศเกิดขึ้นเพราะการต่อต้านรัฐบาล สงครามเผ่าพันธุ์ สงครามศาสนา และสงครามแบ่งแยกดินแดน รัฐบาลในประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น ประเทศในโลกลที่ 3 เป็นรัฐบาลซึ่งมีอำนาจสิทธิขาด เป็นเผด็จการเบ็ดเสร็จ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในการเมืองภายในประเทศ และเกิดการแทรกแซงได้ง่ายโดยประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต ซึ่งให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังฝ่ายที่ยึดถืออุดมการณ์ตามแบบของตน การสนับสนุนเป็นรูปของการให้อาวุธยุทธโศปกรณ์ การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และวิธีการการเมืองควบคู่ไปด้วย

3. บทบาทของรัฐบาลทหารในประเทศโลกที่ 3 มีผลต่อการพัฒนาด้านการป้องกันประเทศมาก การพัฒนากองทัพเกิดจากแนวความคิดที่ว่า กองทัพที่เข้มแข็งเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของอธิปไตยแห่งชาติ ผู้นำทางการทหารยังมองว่า ภัยคุกคามจากภายนอกหรือกรณีพิพาทระหว่างดินแดนซึ่งมีอยู่ทั่วไปในโลกที่ 3 เป็นเรื่องสำคัญจริงจังที่ต้องคำนึงถึง ความคิดของผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นบุคคลซึ่งมีอิทธิพลที่จะกำหนดความสำคัญของบทบาทของสถาบันในชาติได้²⁰

¹⁸Curt Gasteyer, "Arms in the Third World," Searching for World Security (London : Francis Printer Publishers, 1985), p. 104.

¹⁹Ron Huiskens, "The Development of the Conventional Arms Trade" in Robert O'Neil (ed.), Insecurity: The Spread of Weapons in the Indian and Pacific Oceans (Canberra : Australia National University Press, 1978), p. 30.

²⁰Pierre, The Global Politics of Arms Sales, pp. 234-236.

4. ได้มีการสร้างอาวุธให้มีขีดความสามารถที่เหมาะสม เพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ เช่น สหภาพโซเวียตได้ผลิตอาวุธเพื่อส่งมอบให้ซีเรียและอียิปต์ เพื่อทำสงครามกับอิสราเอล และสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธแก่อิสราเอล เพื่อต่อสู้กับอาวุธที่อียิปต์ใช้อย่างเหมาะสมกัน การช่วยเหลือทางอนึ่งนี้ยังเห็นได้จากกรณีการสู้รบระหว่างอิรักและอิหร่านในช่วงปี 1974-1975 เช่นกัน²¹

การตื่นตัวในการเตรียมพร้อมของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ดังกล่าวแล้วว่าปรากฏการณ์นี้ได้เกิดขึ้นเกือบทุกภูมิภาคในโลกรวมทั้งได้เกิดขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นเดียวกัน คือ นับตั้งแต่ปี 1975 เป็นต้นมา ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการพัฒนาและให้ความสำคัญกับการทหารอย่างมาก กำลังอำนาจทางทหารเป็นพลังอำนาจที่สำคัญอย่างยิ่งของชาติ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการประกันความมั่นคงปลอดภัยแห่งชาติ ประเทศแต่ละประเทศได้ทุ่มเททรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัดไปเพื่อการทหาร เห็นได้จากในช่วงหลาย ๆ ปีที่ผ่านมา ค่าใช้จ่ายทางทหารในเกือบทุกประเทศทั่วโลกได้เพิ่มขึ้น เมื่อดูจากรายงานของ ACDA (U.S. Arms Control and Disarmament Agency) ค่าใช้จ่ายทางทหารทั่วโลกในปี 1966 ซึ่งมีจำนวนถึง 183.99 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ได้เพิ่มขึ้นเป็น 371 พันล้านเหรียญในปี 1975 ในทวีปเอเชียก็เช่นเดียวกัน จากปี 1966-1975 ค่าใช้จ่ายทางทหารเพิ่มขึ้นมาก ในปี 1966 เมื่อคิดค่าใช้จ่ายทางทหารของ 10 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ พม่า กัมพูชา ลาว เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ รวมกันเป็นจำนวนเงิน 1,221 ล้านเหรียญสหรัฐฯ แต่ในปี 1975 ค่าใช้จ่ายทางทหารได้เพิ่มขึ้นจนเป็นจำนวนถึง 3,703 ล้านเหรียญสหรัฐฯ²²

การนำเข้าอาวุธทันสมัยของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากปี 1978-1983 มีมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วง 1974-1978 ประมาณ

²¹Huisken, *Insecurity*...., p. 26.

²²Ibid., p. 152.

2.5 เท่า (4,200 ล้าน ในปี 1974-1978 ซึ่งรวมทั้งส่วนที่สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือเวียดนามใต้ กัมพูชา และลาวในปี 1974 และ 1975 ด้วย) หลังปี 1978 (คือช่วง 1978-1983) ประเทศอาเซียน 6 ประเทศ นำเข้าอาวุธมากกว่าช่วง 5 ปีที่ผ่านมาถึง 3 เท่า โดยเฉพาะไทยและอินโดนีเซีย แต่ละประเทศมีมูลค่าการนำเข้าในปี 1979-1983 มากกว่ามูลค่าการนำเข้าของอาเซียนทั้งหมดในปี 1974-1978²³ เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงหลังปี 1975 เมื่อสหรัฐอเมริกาถอนตัวออกจากอินโดจีน และภายหลังปี 1978-1979 ซึ่งเวียดนามรุกรานกัมพูชา การสะสมกำลังและอาวุธสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้ มีผู้ศึกษาว่าสาเหตุใหญ่สาเหตุหนึ่งของการตื่นตัวในการสร้างและเพิ่มพูนขีดความสามารถของกองทัพในภูมิภาคนี้ น่าจะมาจากการยึดครองกัมพูชาของเวียดนาม และการเพิ่มกำลังกองทหารโซเวียตในเวียดนามและทะเลจีนใต้²⁴ ดังนั้นในช่วงปี 1975 และ 1978-1979 จึงนับเป็นจุดเริ่มของการสะสมกำลังทางทหารและการมีอาวุธสมัยใหม่ไว้ในครอบครองของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การค้าอาวุธทันสมัยระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลก ได้เข้ามามีบทบาทเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภูมิภาคนี้เช่นกัน

จะเห็นได้ว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เช่นเดียวกับประเทศในภูมิภาคอื่นของโลก เช่นกันที่มีความต้องการจะมีกองกำลังที่เข้มแข็งของตนเอง เพื่อปกป้องความมั่นคงของประเทศ กองทัพของแต่ละประเทศได้ขยายตัวเพิ่มขนาดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 1966-1975 ในช่วงต่อ ๆ มาก็คงเช่นกัน ประเทศเหล่านี้มีความต้องการที่จะติดอาวุธที่ทันสมัยให้กับกำลังพลของตน และต้องการให้กองทัพของตนมีอาวุธที่ทันสมัยที่สุดไว้ประจำการ ต่างมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมียุทธภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อน (sophisticated weapon) เพื่อทดแทนอาวุธแบบเก่า (out-dated weapon) ซึ่งตน

²³Stephen D. Goose, "Southeast Asia's Continuing Militarization," *Indochina Issues* 75, A Publication of the Indochina Project, pp. 2-3.

²⁴*Ibid.*, p. 2.

มีอยู่ และหลายประเทศต้องการจะมีอาวุธก้าวหน้ามาก ๆ ทันสมัยมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นอาวุธร้ายแรง เข้าประจำการในกองทัพของตน²⁵ กระบวนการทำกองทัพให้ทันสมัยเป็นโครงการต่อเนื่องและอาวุธทันสมัยที่ถูกนำเข้าประจำการมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นความหมายของการทำกองทัพให้ทันสมัยน่าจะมองได้ว่ามีความหมายกว้างไปถึงความพยายามนำอาวุธและยุทธโศปกรณ์ทางทหารที่ใหม่ที่สุด ดีที่สุด เท่าที่แต่ละประเทศจะหาได้ตามกำลังเศรษฐกิจ เข้าประจำการในกองทัพของตน

ในช่วงปี 1975-1982 ค่าใช้จ่ายทางการทหารของประเทศอาเซียน 4 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่แต่ละประเทศต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทัพของตนเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถและความมั่นคงให้กับภูมิภาคร่วมกันด้วย นอกจากนี้นักวิชาการยังได้พยายามให้เหตุผลเพิ่มเติมไว้ว่าเป็นเพราะประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้โดยเฉพาะประเทศซึ่งมีลักษณะร่วมกันหลายประการ คือ ที่ตั้งของประเทศอยู่ใกล้กับดินแดนที่มีปัญหาเกิดขึ้น คือ กัมพูชา ไทยมีพรมแดนติดกับกัมพูชา มาเลเซียและสิงคโปร์ เป็นประเทศหน้าด่านทางใต้และเกาะนาคูนของอินโดนีเซียซึ่งเป็นที่ตั้งของฐานทัพอินโดนีเซียในทะเลจีนใต้ เป็นเขตที่มีกรณีพิพาทกับเวียดนาม เนื่องจากเวียดนามถือว่าเป็นเขตผลประโยชน์ของตน ทั้ง 4 ประเทศเป็นประเทศชายฝั่งทะเลในช่องแคบมะละกา ซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกันในความมั่นคงปลอดภัยของเส้นทางเดินเรือหลักในบริเวณนี้ ทั้ง 4 ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาการอพยพเข้าเมืองของผู้ลี้ภัยจากเวียดนาม นอกจากนี้อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ยังมีผลประโยชน์ร่วมกันอีกประการหนึ่ง คือ ไม่ต้องการให้เวียดนามรุกรานเข้าไปในเขตไทย และได้ประกาศนโยบายสนับสนุนจุดยืนของไทยในปัญหา กัมพูชาด้วย จากเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทุกประเทศรู้สึกว่ามีภัย และต้องพัฒนากำลังรบของตนให้พร้อม²⁶

จากเหตุการณ์นับตั้งแต่ปี 1975 เมื่อสหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไป และสหภาพโซเวียตเข้ามามีบทบาททางทหารในแถบภูมิภาคนี้ และการที่เวียดนามรุกรานกัมพูชาในปี

²⁵Huisken, *Insecurity.....*, p. 167.

²⁶Lau Teik Soon, *Defence Spending.....*, p. 43.

1978 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศในเอเชียมาได้เริ่มปรับปรุงกำลังทหารใหม่ จัดสร้าง กองทัพให้ทันสมัย ทั้งด้านประสิทธิภาพ กำลังพล และอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งทำให้การใช้จ่าย และงบประมาณด้านอาวุธมีระดับสูงกว่าในช่วงอื่น ๆ แนวโน้มของค่าใช้จ่ายทางทหารในช่วงปี 1973-1983 ของประเทศในเอเชียทุกประเทศยกเว้นฟิลิปปินส์ (ซึ่งมีปัญหาทางค่าใช้จ่ายเศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากสหรัฐฯ อยู่แล้ว) เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ การใช้จ่ายเป็นการซื้ออาวุธแบบใหม่ควบคู่กับการซื้ออาวุธแบบเดิม โดยส่วนรวมแล้วค่าใช้จ่ายทางทหารของประเทศในเอเชียรวมกันเป็นมูลค่า 4,870 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 1974 และเพิ่มขึ้นเป็น 7,866 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 1984²⁷

สถานการณ์ของประเทศไทย

ค่าใช้จ่ายทางทหารของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จากช่วงกลางทศวรรษที่ 1960 และเริ่มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 1970-1971 จาก 244 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เป็น 327 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 1975 ค่าใช้จ่ายมีจำนวนสูงถึง 410 ล้านเหรียญสหรัฐฯ กล่าวได้ว่าค่าใช้จ่ายทางทหารของไทย น่าจะมีความเกี่ยวเนื่องจากสถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศในช่วงนั้น²⁸ สถานการณ์ของประเทศนับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 และ 1970 นั้น หลังปี 1975 และช่วงหลังปี 1978-1979 การซื้ออาวุธทันสมัยซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองระหว่างประเทศระดับโลกและเกิดขึ้นในระดับภูมิภาคแล้ว ยิ่งเกิดขึ้นในระดับประเทศด้วย แนวโน้มของค่าใช้จ่ายทางทหารของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้น นับจากการยึดครองอินโดจีนของคอมมิวนิสต์ในปี 1975 การถอนตัวจากอินโดจีนของสหรัฐฯ ในปี 1976 และการยึดครองกัมพูชาของเวียดนามในปี 1978-1979 จะเห็นได้ว่าการจัดสรรเพิ่มจากเดิมมากกว่าร้อยละ 20 ทุก ๆ ปีระหว่างปี 1975-1978 เมื่อคิดเปรียบเทียบเป็นร้อยละจากรายได้ประชาชาติแล้ว เพิ่มจาก 2.77

²⁷Lau Teik Soon, Defence Spending....., p. 42.

²⁸Huisken, Insecurity....., p. 159.

ตารางที่ 1.4 งบประมาณทางทหารของไทย 1975-1986

ปีงบประมาณ	ล้านบาท	% ของ การเพิ่ม ในแต่ละปี	รายได้ ประชาชาติ (ล้านบาท)	ค่าใช้จ่าย ทางทหาร คิดเป็น % ของรายได้ ต่อหัว	ค่าใช้จ่าย ทางทหาร คิดเป็น % ของงบประ มาณประเทศ
1975	8,289.2	-	298,816	2.77	16.4
1976	10,569.7	27.5	377,635	3.13	16.9
1977	13,101.1	23.9	393,030	3.33	19.1
1978	16,405.1	25.2	469,952	3.49	20.3
1979	19,066.2	16.2	556,240	3.43	20.7
1980	22,384.6	17.5	684,930	3.27	19.5
1981	27,722.6	23.8	786,166	3.53	19.8
1982	31,617.6	14.0	846,136	3.74	19.6
1983	35,235.4	12.3	924,254	3.80	19.9
1984	37,987.1	7.8	991,559	3.83	19.8
1985	41,334.3	8.8	1,047,564	3.95	19.4
1986	41,257.3	-0.19	-	-	19.0

ที่มา : Sukhumbhand Paripatra, Defence Spending in Southeast Asia (Singapore : Regional Strategie Studies Programme, Institute of Southeast Asia Studies, 1987). p. 91.

เป็น 3.49 เมื่อคิดเป็นร้อยละจากงบประมาณทั้งหมดแล้วเพิ่มจาก 16.4 เป็น 20.3²⁹

เป็น 3.49 เมื่อคิดเป็นร้อยละจากงบประมาณทั้งหมดแล้วเพิ่มจาก 16.4 เป็น 20.3²⁹ ค่าใช้จ่ายทางทหารซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมากอีกช่วงหนึ่งคือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 2424 ได้แก่ เมื่อเวียดนามรุกรานกัมพูชาครั้งแรก (หลังจากได้สถาปนาระบอบเขงสัมรินแล้ว) ในเดือนมิถุนายน 1980 และช่วงที่เวียดนามยังคงยึดครองกัมพูชาอยู่อย่างต่อเนื่องเรื่อยมา งบประมาณด้านการป้องกันประเทศของไทยเมื่อคิดเป็นร้อยละเปรียบเทียบกับรายได้ประชาชาติแล้วเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.43 ในปี 1979 เป็นร้อยละ 3.95 ในปี 1985³⁰

แนวโน้มการจัดซื้ออาวุธของไทยเป็นไปตามแนวทางเดียวกัน จากเหตุการณ์ในปี 1975-1976 และเมื่อเวียดนามรุกรานกัมพูชาในปี 1978 แล้ว ในปีงบประมาณ 1975-1981 จากจำนวนเงินกู้ต่างประเทศทั้งหมด 810 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นั้น เป็นสินเชื่อเพื่อการจัดซื้อทางทหาร (FMS) ถึง 194 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และเป็นเงินกู้ทางธนาคารพาณิชย์ 615 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขนาดของการจัดหาเหล่านี้เทียบกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ว่าระหว่างปี 1978 รัฐบาลไทยมีหนี้สิน เนื่องจากการจัดหายุทธโद्यภัณฑ์ทางทหารเป็นเงินเพียง 365 ล้านบาทเท่ากับร้อยละ 9.5 ของหนี้สินทั้งหมดของประเทศ แต่ในปี 1983 หนี้สินทางการจัดซื้อทางทหารเพิ่มเป็น 3,784 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 21.8 ของหนี้สินทั้งหมด ต่อมาในปี 1986 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณถึงร้อยละ 23.3 ของรายจ่ายประจำปีเพื่อชำระเงินกู้ต่างประเทศ กล่าวได้ว่าตัวเลขต่าง ๆ เหล่านี้มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะการจัดซื้ออาวุธทันสมัยที่มีราคาแพงจะยังคงอยู่ และมีที่ท่าว่าจะมีต่อไปในอนาคต³¹

²⁹RTG's Defence Budget, 1975-1986 (Bureau Budget, Office of the Prime Minister, Thailand: and National Social and Economic Development Board, Office of the Prime Minister, Thailand).

³⁰Sukhumbhand Paribatra, "Thailand: Defense Spending and Threat Perceptions" in Chin Kin Wah (ed.), Defense Spending in Southeast Asia Studies (Singapore : Regional Strategic Studies Programme Institute of Southeast Asia Studies, 1987), p. 87.

³¹Ibid., pp. 99-103.

ตารางที่ 1.5 อาวุธหลักสำคัญที่ไทยซื้อตั้งแต่ปี 1976

Weapons/weapon Systems	Year of Agreement	Quantity	Supplier
1. F-5E/5F Air Defence Aircraft	1977	44	U.S.A.
2. <i>Sidewinder</i> Air-to-Air Missiles	1977	18	U.S.A.
3. <i>Exocet</i> Surface-to-Surface Missiles	1977	n.a.	France
4. <i>Scorpion</i> Light Tanks	1977	144	U.K.
5. <i>Shorland</i> Mk-3 Armoured Fighting/Reconnaissance Vehicles	1988	32	U.K.
6. OV-10C Counter-Insurgency Aircraft	1978	6	U.S.A.
7. C-130H <i>Hercules</i> Transport Aircraft	1979	3	U.S.A.
8. M-114 155 mm. Howitzers	1979	34	U.S.A.
9. M-101 A1 105 mm. Howitzers	1979	24	U.S.A.
10. M-48 A5 Medium Tanks	1979	130	U.S.A.
11. M-163 A1 <i>Vulcan</i> 20mm. Self-Propelled Anti-Aircraft Guns	1980	24	U.S.A.

ตารางที่ 1.5 (ต่อ)

Weapons/weapon Systems	Year of Agreement	Quantity	Supplier
12. Fast Attack Naval Craft	1980	3	Italy
13. OV-10 <i>Bronco</i> Counter Insurgency Aircraft	1980	8	U.S.A.
14. <i>Nomad</i> Transport Aircraft	1981	20	Australia
15. C-130H Transport Aircraft	1981	2	U.S.A.
16. <i>Redeye</i> Surface-to-Air Missiles	1981	20	U.S.A.
17. <i>Blowpipe</i> Surface-to-Air Missiles	1981	12	U.S.A.
18. M-114 155mm. Towed Howitzers	1982	34	U.S.A.
19. UH-1H Helicopters	1982	12	U.S.A.
20. <i>Harpoon</i> Surface-to-Surface Missiles	1982		U.S.A.
21. Breda Frigates	1982	3	U.S.A.
22. M-167 A1 <i>Vulcan</i> Towed Anti-Aircraft Guns	1982	24	U.S.A.
23. C-130H-30 Transport Aircraft	1982	1	U.S.A.

ตารางที่ 1.5 (ต่อ)

Weapons/weapon Systems	Year of Agreement	Quantity	Supplier
24. MM-39 Exocet Surface-to-Surface Missiles	1983	10	France
25. PSMM-5 Fast Attack Missile Naval Craft	1983	3	Republic of Korea
26. Descubierta Frigate	1983	1	Spain
27. Missile Corvette	1983	2	U.S.A.
28. M-114 155 mm. Howitzers	1983	34	U.S.A.
29. HS-748 Transport Aircraft	1983	6	U.S.A.
30. M-60 A3 Main Battle Tanks	1983	16	U.S.A.
31. M-48 A5 Medium Tanks	1983	40	U.S.A.
32. UH-60 Helicopters	1983	8	U.S.A.
33. Bell 214 ST Helicopters	1983	2	U.S.A.
34. Searchmaster Maritime Reconnaissance Aircraft	1983	4	Australia
35. M-198 155mm. Howitzers	1983	38	U.S.A.
36. F-5E Air Defence Aircraft	1984	8	U.S.A.

(มีต่อ)

ตารางที่ 1.5 (ต่อ)

Weapons/weapon Systems	Year of Agreement	Quantity	Supplier
37. RF-5E Reconnaissance Aircraft	1984	2	
38. RC-47 Electronic Counter measures Aircraft	1984	6	U.S.A.
39. Bell 214 ST Helicopters	1984	4	U.S.A.
40. Stingray Torpedoes	1984	12	U.K.
41. Short 330-UTT Transport Aircraft	1984	2	U.K.
42. Lurssen Coastal Mine Counter-Measures Vessels	1984	4	Federal Republic of Germany
43. F-27 Maritime Reconnaissance Aircraft	1984	3	Netherlands

ที่มา : Sukhumbhand Paripatra, Defense Spending in Southeast Asia Studies (Singapore : Regional Strategic Studies Programme Institute of Southeast Asia Studies, 1987), pp. 96-97.

รูปแบบของการใช้จ่ายทางทหารและการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของไทยได้ให้ความสำคัญในการสร้างขีดความสามารถตามรูปแบบ (conventional capabilities) ให้กับกองทัพทั้งสามไปพร้อม ๆ กัน กล่าวคือชนิดของอาวุธที่ซื้อเป็นอาวุธที่ทันสมัยมาก การซื้ออาวุธค่านึง เรื่องการพัฒนากองทัพให้ทันสมัยมีความต้องการที่จะมีอาวุธที่มีประสิทธิภาพสูง ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ทัดเทียมกับอารยประเทศ การจัดซื้ออาวุธและโครงการป้องกันต่าง ๆ เน้นไปที่อาวุธทันสมัยและก้าวหน้า ใช้วิทยาการสูงและมีราคาแพง อาวุธที่สั่งซื้อได้แก่เครื่องบินขับไล่ เอฟ-5 อี จรวด Sidewinder และ Exocet รถถัง Scorpion และ M-48 ตัวอย่างที่น่าสนใจอื่น ๆ อีกได้แก่ การจัดซื้อเครื่องบิน เอฟ-16 เอ และระบบแจ้งเตือนภัยทางอากาศอัตโนมัติของไทย ซึ่งเป็นเครื่องบินรบและระบบที่ทันสมัยก้าวหน้ามาก โดยเฉพาะเครื่องบิน เอฟ-16 ถือเป็นเครื่องบินรบชั้นเยี่ยมและดีที่สุดในด้านนี้ประมาณได้ว่ามีราคา 360 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 71 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ยังมีโครงการซื้อเรือดำน้ำและเรือรบของกองทัพเรือ เป็นต้น³²

จากลักษณะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการรับโอนอาวุธทันสมัยของประเทศโลกที่ 3 ในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติใหม่ คือการค้าขายอาวุธระหว่างกันเป็นการค้าขายที่มีมูลค่าสูงมาก ประเทศต่าง ๆ ได้ทุ่มเทค่าใช้จ่ายไปทางการทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์เป็นจำนวนมาก มีประเทศทั่วโลกเข้ามาเกี่ยวข้อง มีบทบาทในการทำให้กิจการนี้แพร่กระจายและมีความสำคัญขึ้นมาอย่างรวดเร็ว การให้ความสำคัญเห็นได้จากการทุ่มเททรัพยากรในการผลิต ในการสร้างให้เครื่องมือเหล่านั้นมีความทันสมัยและก้าวหน้า การให้ความสำคัญยังดูได้จากการที่ประเทศต่าง ๆ ทุ่มเทรายจ่ายเพื่อการซื้ออาวุธเหล่านั้นมาไว้ในครอบครอง มีการซื้อขาย แลกเปลี่ยนระหว่างกันในกลุ่มความสัมพันธ์

ปรากฏการณ์ใหม่ที่มีความพยายามที่ศึกษาว่าเกิดขึ้นเพราะเหตุใด และมีการอธิบายไว้หลาย ๆ ประเด็นต่าง ๆ กัน การศึกษาในเรื่องนี้มีความสลับซับซ้อน เป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจอย่างแท้จริง โดยเฉพาะหากศึกษาเป็นภาพรวมในระดับโลก เนื่องจากแต่ละประเทศมีความแตกต่างหลากหลายตามลักษณะเฉพาะของตน เช่น การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และแนวความคิดของผู้นำประเทศ จึงไม่สามารถกล่าวรวม ๆ ได้

³² Ibid., pp. 99-103.

ว่าเหตุผลที่ได้มานี้มีความเป็นสากล เพราะสาเหตุที่เกิดขึ้นในที่หนึ่ง อาจไม่ใช่สาเหตุของอีกที่หนึ่งก็ได้ เพียงแต่อาจมีความคล้ายคลึงกันอยู่บ้าง ดังนั้นแนวทางการศึกษาจึงควรเป็นเรื่องเฉพาะกรณี ในการทำวิทยานิพนธ์นี้ได้เลือกศึกษาจากประเทศไทย และจากการตัดสินใจซื้ออาวุธทันสมัยชนิดหนึ่งขึ้นมาคือ การตัดสินใจของรัฐบาลในการซื้อเครื่องบิน เอฟ-16 ให้กับกองทัพอากาศ

การเลือกศึกษากรณีการตัดสินใจซื้อเครื่องบินขับไล่แบบ เอฟ-16 นั้น เนื่องจากเครื่องบินดังกล่าวเป็นอาวุธทันสมัยที่ใช้เทคโนโลยีสูง และมีราคาแพง การตัดสินใจซื้อเครื่องบิน เอฟ-16 ของไทยน่าจะเป็นตัวอย่างอันดีในการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของประเทศในโลกที่ 3 และการเคลื่อนย้ายกำลังทหารในส่วนต่าง ๆ ของโลกว่ามีผลมาจากอะไร การตัดสินใจของผู้นำประเทศมีเหตุผลมาจากการมองภัยคุกคาม หรือทัศนคติอื่น ๆ ที่ผู้นำประเทศมีอยู่ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ที่สามารถให้ความสำคัญกับบทบาทของสถาบันต่าง ๆ ในชาติได้ การใช้กรณีการตัดสินใจซื้อเครื่องบิน เอฟ-16 มาศึกษา อาจทำให้เข้าใจถึงการตัดสินใจของผู้นำประเทศ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจถึงสาเหตุของปรากฏการณ์ซึ่งเกิดขึ้นใหม่ในการเมืองระหว่างประเทศในระดับกว้างต่อไปได้

ในกรณีของเครื่องบินแบบ เอฟ-16 เอ/บี หากพิจารณาเฉพาะขีดความสามารถของเครื่องบินแล้ว เอฟ-16 เป็นเครื่องบินอเนกประสงค์ ใช้ปฏิบัติการกิจ เช่น การปฏิบัติการทางอากาศเชิงรุก (counter air operation) การสกัดกั้น (air interception) การบินขัดขวางทางอากาศ (air interdiction operation) และการสนับสนุนทางอากาศโดยใกล้ชิด (close air support operation) เป็นต้น³³ เป็นตัวอย่างของอาวุธทันสมัยซึ่งน่าสนใจเลือกมาศึกษาเพื่อเข้าใจถึงปรากฏการณ์ซึ่งเกิดขึ้นได้ดี

ในด้านการจัดหาอาวุธของไทยนั้น แม้ว่าสหรัฐฯ จะถอนทหารออกไปจากภูมิภาคนี้แล้ว แต่นักวิชาการได้พยายามศึกษาและตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดหาอาวุธของไทยว่ายังคงได้รับอิทธิพลจากสหรัฐฯ อยู่มาก แม้ในขณะนี้ซึ่งไทยอยู่ในลักษณะที่พึ่งตนเอง เป็นไปได้หรือไม่ว่าสหรัฐฯ พยายามที่จะเข้ามามีบทบาทต่อสถานการณ์ทางการเมืองที่ตนเองนั้น โดย

³³ กรมสารบรรณทหารอากาศ, กองทัพอากาศ, เอฟ-16 กับความมั่นคงของประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : กองโรงพิมพ์, กรมสารบรรณทหารอากาศ, 2529), หน้า 7-9.

การให้การช่วยเหลือในรูปแบบที่ต่างออกไปจากเดิม และอาจเป็นเพราะความสัมพันธ์ที่มีต่อกันมาช้านาน การมีลัทธิการปกครองที่เหมือนกัน การช่วยเหลือและการฝึกร่วมทางทหาร การฝึกอบรมและการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาทางทหาร การกระจายข่าวสารและอิทธิพลจากสิ่งตีพิมพ์ จึงเป็นไปได้ว่าสิ่งเหล่านี้จะมีบทบาทต่อทัศนคติของคนไทยโดยส่วนรวม รวมทั้งผู้นำทางการเมือง การทหาร และผู้มีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย ทั้งนี้โดยอาศัยระยะเวลาและประวัติความสัมพันธ์ที่มีต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน จึงทำให้สหรัฐฯ ยังคงบทบาทและอิทธิพลในวงการทหารของไทยจนแม้ในปัจจุบันนี้³⁴

ขอบเขตการศึกษา

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงปรากฏการณ์การซื้ออาวุธและการรับโอนอาวุธทันสมัยของประเทศโลกที่ 3 โดยศึกษาเฉพาะกรณีการตัดสินใจซื้อเครื่องบิน เอฟ-16 ของไทยในช่วงปี 1983-1987 เหตุใดรัฐบาลไทยจึงตัดสินใจซื้อเครื่องบินดังกล่าว รวมทั้งระบบอาวุธต่าง ๆ ทั้งนี้เป็นเหตุผลซึ่งมาจากแนวความคิดภายในของตนเอง และ/หรือจากปัจจัยภายนอก คือสถานการณ์การเมืองภายนอกประเทศ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งศึกษาการซื้ออาวุธและการรับโอนอาวุธทันสมัยของประเทศโลกที่ 3 ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในการเมืองระหว่างประเทศ นับแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ว่ามีลักษณะอย่างไร และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ใหม่นั้น มีปัจจัยอะไร ที่มีอิทธิพลกำหนดสิ่งที่เกิดขึ้น โดยศึกษาเฉพาะกรณีการตัดสินใจซื้อเครื่องบิน

³⁴Chandran Jeshurun, "Threat Perception and Defense Spending in Southeast Asia : An Assessment," *Defense Spending in Southeast Asia* (Singapore : Regional Strategic Studies Programme Institute of Southeast Asean Studies, 1987), pp. 16-17.

เอฟ-16 เอ/บี ของไทยว่าผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ มีเหตุผลในการตัดสินใจซื้ออย่างไร เหตุผลดังกล่าว เกี่ยวเนื่องกับปัจจัยตัวบุคคลผู้มีอำนาจ หรือมาจากสถานการณ์ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในขณะนั้น หรือทั้งสองประการรวมกัน

ปัจจัยทั้งสองประการต่างมีความสำคัญทั้งคู่ เกี่ยวกับปัจจัยตัวบุคคลนั้น ทศนคติ และการมองหรือตรรกวิทยาที่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจใช้เป็นแนวทาง รวมทั้งการศึกษารอบมที่ต่างกัน มีผลในการมองแนวทางที่ต่างกันออกไปได้ แนวความคิดของผู้นำมิใช่ศึกษาจาก threat perception แต่เพียงอย่างเดียว แต่ศึกษาจากการให้เหตุผลในการตัดสินใจซื้อเครื่องบิน โดยดูถึงคุณสมบัติของเครื่องบินและแนวโน้มระยะยาวของวิทยาการ และการพัฒนาทางเทคโนโลยีด้วย

สำหรับปัจจัยเรื่องสถานการณ์การเมือง แนวโน้มของปรากฏการณ์ซื้ออาวุธสมัยใหม่ได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองที่คุกคามต่อความมั่นคงของชาติ มีผลต่อการตัดสินใจของผู้นำ ในการซื้ออาวุธทันสมัยเพื่อปรับปรุงกองทัพ รวมทั้งการซื้อเครื่องบินแบบ เอฟ-16 เอ/บี หรือไม่ อย่างไร

สมมุติฐานในการศึกษา

การตัดสินใจในการซื้อเครื่องบินขับไล่เนกประสงค์แบบ เอฟ-16 เอ/บี นั้น มีปัจจัยที่กำหนด คือ แนวความคิดของผู้มีอำนาจเกี่ยวกับความต้องการของระบบการป้องกันประเทศของไทย

กรอบความคิดในการศึกษา

เพื่อให้การศึกษาในเรื่องนี้มีความชัดเจน ผู้ทำการศึกษาขอเอาทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจมากล่าวในขั้นเริ่มต้นดังนี้

ในทางทฤษฎีหรือแนวความคิดเรื่องการตัดสินใจนี้ Richard C. Snyder, H. W. Bruck, Burton Sapin กล่าวว่า "การตัดสินใจ" เป็นกระบวนการที่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกสรรจากหลาย ๆ แนวทาง พิจารณาจากปัญหาและโครงการต่าง ๆ แล้วในที่สุดจึงเลือกแนวทางที่เห็นว่าเหมาะสม และกำหนดเป็นโครงการอันนำไปสู่เป้าหมาย

อย่างใดอย่างหนึ่ง หน่วยที่จะทำการตัดสินใจคือ "รัฐ" หรือ "รัฐบาล" นั่นเอง เพราะ การตัดสินใจในระดับชาติ ถือว่ารัฐบาลเป็นองค์การที่สำคัญที่สุดที่จะแสดงพฤติกรรมหรือ กำหนดนโยบายออกมา³⁵ ในการตัดสินใจระดับชาตินั้นถือว่า รัฐเป็นผู้กระทำการใน สถานการณ์หนึ่ง State as actor in a situation³⁶ ในที่นี้ผู้ทำการศึกษานำเอา ทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่าการตัดสินใจของรัฐบาลในเรื่องนี้ กองทัพอากาศซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันภัยทางอากาศ มี บทบาทอย่างสำคัญ ดังนั้น การศึกษาจะเน้นถึงบทบาทของกองทัพอากาศอันนำไปสู่การตัดสินใจของรัฐบาลในการซื้อเครื่องบิน เอฟ-16 โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเน้นให้เห็นว่าการตัดสินใจของกองทัพอากาศมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจของรัฐบาลในเรื่องนี้

เมื่อศึกษาถึง "ผู้ตัดสินใจ" (decision-makers) ในกิจกรรมของรัฐบาลนั้น ในทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ กล่าวไว้ว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งซึ่งได้กำหนดไว้เกี่ยวกับ "ผู้ตัดสินใจ" ก็คือ จะต้องเป็นเจ้าของหรือบุคคลซึ่งทำงานในหน่วยงานของรัฐบาลเท่านั้น จึงจะถือได้ว่าเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือเป็นตัวแสดงของรัฐ กล่าวอีกนัยหนึ่งจะไม่มี ประชาชนทั่วไปหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเอกชน ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์และอิทธิพลเท่าใดก็ตาม สามารถทำการตัดสินใจหรือเป็นตัวแทนแสดงพฤติกรรมของรัฐได้ นอกจากว่าบุคคลนั้น จะเป็นบุคคลในหน่วยงานของราชการเท่านั้น ในความเป็นจริงแล้วรัฐจะไม่แสดงพฤติกรรม ออกมา จนกว่าจะมีการสั่งการจากหน่วยราชการเท่านั้น หน่วยงานเอกชนไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์และอิทธิพลเท่าใด ก็ไม่สามารถจะแสดงบทบาทหรือฐานะแบบเดียวกับหน่วยราชการได้³⁷

³⁵ James E. Dougherty and Robert L. Pfaltzgraff, *Contending Theories of International Relations : A Comprehensive Survey* 2nd ed. (New York : Harper & Row Publishers), pp. 476-477.

³⁶ *Ibid.*, pp. 478-479.

³⁷ Richard C. Snyder, H. W. Bruck and Burton Sapin, "Decision-Making as an Approach to the Study of International Politics", in Stanley Hoffmann, (ed.), *Contemporary Theory in International Relations* (Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall, 1966), pp. 159-160.

Snyder ได้ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจและเห็นถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ด้วยการใช้ "แรงจูงใจ" ว่าเป็นสิ่งสำคัญหลักในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจหน้าที่ และมีความเชื่อว่า แรงจูงใจ เป็นคุณสมบัติของรัฐ เช่นเดียวกับที่เราไม่สามารถแยก แรงจูงใจ ออกจากผู้ตัดสินใจในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐและเป็นผู้กำหนดนโยบายได้ ในความเห็นของ Snyder "แรงจูงใจ" เป็นส่วนประกอบเพียงอย่างเดียวของการแสดงออกของพฤติกรรม แรงจูงใจของมนุษย์ถึงแม้จะมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ภายนอก แต่ความจริงแล้วแรงจูงใจเกิดจากโครงสร้างที่อยู่ภายในของมนุษย์ ซึ่งไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่สามารถรู้ได้จาก การแสดงออก จากสัญลักษณ์ จากคำพูด ซึ่งนักการทูตและนักรัฐศาสตร์พยายามอธิบายออกมา³⁸ Snyder ยังได้อธิบายถึงรูปแบบที่แตกต่างกัน 2 รูปแบบ ของแรงจูงใจคือ "In order to" motive และ "Because of " motive "In order to" เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นโดยที่ผู้เกิดแรงจูงใจมีสติ รู้คิดในการตัดสินใจเอง เรียกได้ว่าเป็นแรงจูงใจในลักษณะบวกเพราะเกิดขึ้นจากความคิดเห็น การมองและการใช้เหตุผลของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเอง ส่วนแรงจูงใจแบบ "Because of" มีลักษณะเป็นแรงจูงใจที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวเอง หรือเกิดจากตัวเองเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ของตัวเอง และอาจรวมถึงการเป็นแรงจูงใจที่มีความล่าเอียง มีการชักจูงเกิดขึ้นในการตัดสินใจ แรงจูงใจ "Because of" จึงเป็นแรงจูงใจในลักษณะตรงกันข้ามกับแบบแรก อาจกล่าวได้ว่า การตัดสินใจด้วยการมีแรงจูงใจแบบนี้เป็นการตัดสินใจที่เกิดจากการบังคับให้กระทำ ซึ่งผู้กระทำการตัดสินใจอาจจะไม่เห็นด้วย แต่ต้องกระทำลงไป เนื่องจากสาเหตุที่แตกต่างกันออกไปโดยที่ตนเองไม่เห็นด้วยในเหตุผลนั้น แรงจูงใจทั้ง 2 แบบนี้อาจนำมาใช้ศึกษากรณีการตัดสินใจในเรื่องนี้ได้ และอาจทำให้เข้าใจถึงสาเหตุซึ่งทำให้เกิดการตัดสินใจนั้นขึ้น³⁹

นักทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจส่วนใหญ่มุ่งให้ความสำคัญและมีความเห็นตรงกันว่า การศึกษาถึงประวัติ ความรู้ ของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ รวมถึงการศึกษา ศาสนา

³⁸ Dougherty and Pfaltgraff, *Contending Theories...*, pp. 474-475.

³⁹ *Ibid.*, p. 475.

ประสบการณ์สำคัญ ๆ ในชีวิต การศึกษาอาชีพ การเดินทางไปต่างประเทศ สถานที่อยู่อาศัย การทำงาน และกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากในการเรียนรู้และวิเคราะห์ถึงแรงจูงใจซึ่งอยู่ภายใน และคุณค่าต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นยึดถือ และใช้เป็นหลักการเฉพาะของตนในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ⁴⁰

การตัดสินใจซื้อเครื่องบินแบบ เอพ-16 เอ/บี จะเห็นว่าผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบด้านความมั่นคงของชาติ มองโดยใช้หลักการทางทหารแล้วว่า ทางเลือกนี้เหมาะสมที่สุด โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ประเทศชาติและความมั่นคงของประเทศกำลังถูกคุกคาม แม้จะมีทางเลือกอีกหลายทาง เช่น การซื้อเครื่องบินแบบอื่น ๆ ที่มีสมรรถนะสูงเท่าเทียมกันกับเครื่องบิน เอพ-16 แต่เมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นว่า การตัดสินใจซื้อเครื่องบินแบบนี้เหมาะสมที่สุด และจะก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่า จึงเลือกทางนี้ และหาเหตุผลมาลบล้างทางอื่นออกไป

ในแนวความคิดของ Richard C. Snyder, H. W. Bruck และ Burton Sapin การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐ หรือผู้มีอำนาจหน้าที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ภายนอกประเทศ หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อประเทศเรา⁴¹ เช่นในกรณีการตัดสินใจซื้อเครื่องบินดังกล่าว บัจจุบันนำมาพิจารณาไม่ใช่เพราะเกิดจากทัศนคติที่อยู่ในตัวผู้ตัดสินใจเท่านั้น แต่ผู้ทำการตัดสินใจได้พิจารณาจากสถานการณ์รอบประเทศซึ่งได้ถูกระบุว่าเป็นภัยคุกคามสำคัญที่ 1 ต่อความมั่นคงของประเทศชาติจริง ๆ เข้ามาใช้ในการตัดสินใจด้วย⁴¹

ในการศึกษาเรื่องการตัดสินใจนี้ บัจจุบันนำมาพิจารณา คือ

1. ศึกษาการตัดสินใจของผู้มีอำนาจหน้าที่ในกรณีนี้ว่ามีแนวความคิดและการมองอย่างไร จึงตัดสินใจซื้อเครื่องบินดังกล่าว
2. ศึกษาจากสถานการณ์ที่ถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ และแนวโน้มของสถานการณ์ระหว่างประเทศ ในระดับโลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป

⁴⁰ Ibid., 475-476.

⁴¹ Snyder, Contemporary Theory..., pp. 154-155.

จากแนวความคิดเรื่องปัจจัยดังกล่าว สามารถนำมาอธิบายและกำหนดตัวแปรในการศึกษาได้ดังนี้ คือ

1. ตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายในรัฐ คือ แนวความคิดของผู้มีอำนาจเกี่ยวกับความต้องการของระบบการป้องกันประเทศของไทย
2. ตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายนอกรัฐ คือ สถานการณ์ภายนอกประเทศที่ถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งได้แก่ภัยคุกคามจากด้านตะวันออก คือ ภัยจากเวียดนาม

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาวิธานนิพนธ์นี้ เป็นการศึกษาจากเอกสารเปิด เช่น ตำรา บทความวารสาร และเอกสารปิด เช่น สรุปรายต่าง ๆ ของสำนักข่าวกรองแห่งชาติ เป็นต้น ข้อมูลอีกด้านหนึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ในการศึกษาเรื่องนี้ จะใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analytical Method) ตามทฤษฎีของกระบวนการตัดสินใจ โดยเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

- บทที่ 1 ศึกษาการรับโอนอาวุธโดยประเทศโลกที่ 3
- บทที่ 2 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับระบบป้องกันประเทศของไทย
- บทที่ 3 แนวความคิดของผู้นำไทย ในการตัดสินใจซื้อเครื่องบิน เอฟ-16
- บทที่ 4 อิทธิพลทางการเมืองของผู้ตัดสินใจซื้อเครื่องบิน เอฟ-16
- บทที่ 5 สรุป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ใหม่ในการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลก ซึ่งได้แก่ การซื้ออาวุธทันสมัยของประเทศโลกที่ 3
2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการซื้ออาวุธ และกระบวนการด้านความมั่นคงของไทยดีขึ้น.